DOMSTOLENS DOM

28. februar 1991 *

I sag C-332/89,

angående en anmodning, som cour d'appel de Mons (Belgien) i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for, i den for nævnte ret verserende straffesag mod

André Marchandise,

Jean-Marie Chapuis,

og SA Trafitex,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-Traktatens artikel 3, litra f), samt artikel 5, 30-36, 59-66 og 85,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, O. Due, afdelingsformændene J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias og M. Díez de Velasco samt dommerne R. Joliet, G. Grévisse og M. Zuleeg,

generaladvokat: W. Van Gerven
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— André Marchandise, Jean-Marie Chapuis og SA Trafitex ved advokat Francis Bauduin, Bruxelles, og ved advokat Jean Wagener, Luxembourg,

* Processprog: fransk.

— Kommissionen ved René Barents, Kommissionens Juridiske Tjeneste, og Hervé Lehman, fransk tjenestemand stillet til rådighed for Den Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg af A. Marchandise, J.-M. Chapuis og SA Trafitex ved advokaterne F. Bauduin og Tailleur, Bruxelles, og af Kommissionen under retsmødet den 26. september 1990,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 22. november 1990,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 5. oktober 1989 indgået til Domstolen den 27. oktober s.å. har Cour d'appel de Mons (Belgien) i henhold til EØF-Traktatens artikel 177 stillet et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af samme Traktats artikel 3, litra f), samt artikel 5, 30-36, 59-66 og 85 for at kunne afgøre, om nationale bestemmelser om forbud mod at beskæftige arbejdstagere i detailforretninger om søndagen efter kl. 12, er forenelige med disse traktatbestemmelser.

2 Ifølge artikel 11 og artikel 14, stk. 1, i den belgiske lov af 16. marts 1971 om arbejde er det forbudt at beskæftige arbejdstagere i detailforretninger om søndagen efter kl. 12. Denne lovs artikel 53 bestemmer nærmere, at overtrædelse af denne regel kan medføre, at arbejdsgiveren straffes med fængsel og bøde.

3 André Marchandise, som er direktør for selskabet Trafitex, og Jean-Marie Chapuis, som er ansat i samme selskab, er blevet tiltalt for ved flere lejligheder mellem den 14. september 1986 og den 14. december 1986 at have beskæftiget ni arbejdstagere om søndagen efter kl. 12 i en detailforretning i strid med bestemmelserne i lov af 16. marts 1971 om arbejde.

4 Den 1. juni 1988 kendte Tribunal correctionnel de Charleroi de tiltalte skyldige i de forhold, som de var tiltalt for, og idømte dem bøder med forvandlingsstraf af fængsel, idet straffen blev gjort betinget for Jean-Marie Chapuis. Ved samme dom blev selskabet Trafitex kendt civilretligt ansvarligt for betaling af de idømte beløb.

5 Efter at denne dom var blevet appelleret af alle parter, afsagde Cour d'appel de Mons, Fjerde Kriminalafdeling, en dom, hvorved den forelagde Domstolen et præjudicielt spørgsmål, som gik ud på:

»om bestemmelserne i artikel 1, 11 og artikel 14, stk. 1, samt artikel 53, 54, 57, 58 og 59 i lov af 16. marts 1971, som navnlig ændret ved lov af 20. juli 1978 og ved kongelig anordning nr. 15 af 23. oktober 1978, er i strid med artikel 3, litra f), og artikel 5, 30-36, 59-66 og 85 i Rom-Traktaten af 25. marts 1957«.

6 Vedrørende de relevante retsregler og de faktiske omstændigheder i hovedsagen, retsforhandlingernes forløb samt de skriftlige indlæg, der er indgivet for Domstolen, henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

7 Indledningsvis bemærkes, at skønt det ikke tilkommer Domstolen i forbindelse med den præjudicielle procedure at udtale sig om en national bestemmelses forenelighed med Traktaten, har den derimod kompetence til at forsyne den nationale ret med alle de fortolkningselementer vedrørende fællesskabsretten, som kan sætte denne i stand til at tage stilling til denne forenelighed med henblik på afgørelsen af den sag, som verserer for den.

EØF-Traktatens artikel 30

8 Den nationale ret ønsker i det væsentlige at få oplyst, om bestemmelser, som forbyder beskæftigelse af arbejdstagere i detailforretninger om søndagen er en foranstaltning med tilsvarende virkning som kvantitative restriktioner efter Traktatens artikel 30.

9 Det bemærkes for det første, at nationale bestemmelser, som forbyder beskæftigelse af arbejdstagere om søndagen i detailforretninger, ikke har til formål at regulere samhandelen. De kan dog have restriktive virkninger for de frie varebevægelser. Selv om det er lidet sandsynligt, at lukning af visse kategorier af forretninger om søndagen foranlediger forbrugerne til definitivt at opgive at købe varer, som kan fås de andre dage i ugen, står det dog fast, at det pågældende forbud kan have negative følger for afsætningens omfang og følgelig for indførslerne.

10 Det må dernæst konstateres, at bestemmelser af denne art berører såvel salget af indenlandske varer som af indførte varer. Principielt gøres det derfor ikke herved vanskeligere at sælge varer, der er indført fra andre medlemsstater end indenlandske varer (jf. Domstolens dom af 23.11.1989, sag C-145/88, Torfaen Borough Council mod B&Q PLC, Sml. s. 3851).

11 I denne dom har Domstolen vedrørende lignende nationale bestemmelser, hvorefter detailforretninger ikke må holdes åbne om søndagen, i det væsentlige fastslået, at et sådant forbud kun er foreneligt med Traktatens grundsætning om frie varebevægelser, såfremt de af forbuddet følgende hindringer for samhandelen inden for Fællesskabet ikke er mere vidtgående end nødvendigt af hensyn til gennemførelsen af det tilsigtede mål, der må være begrundet i henhold til fællesskabsretten.

12 Under disse omstændigheder må det for det første konstateres, at bestemmelser som de pågældende forfølger et i fællesskabsretten anerkendt mål. Domstolen har allerede i den nævnte dom af 23. november 1989 antaget, at nationale bestemmelser om åbningstiderne for detailhandelen, afspejler en række politiske og økono-

miske valg, idet de har til formål at sikre, at arbejds- og hviletiden tilpasses de særlige sociokulturelle forhold på nationalt eller regionalt plan, som det på fællesskabsrettens nuværende udviklingstrin tilkommer medlemsstaterne at tage hensyn til.

13 For det andet bemærkes, at de restriktive virkninger på samhandelen, som sådanne bestemmelser måtte have, ikke fremstår som uforholdsmæssige i forhold til det forfulgte mål.

14 Det stillede spørgsmål skal derfor besvares med, at Traktatens artikel 30 skal fortolkes således, at det deri fastsatte forbud ikke finder anvendelse på nationale bestemmelser om forbud mod beskæftigelse af arbejdstagere om søndagen efter kl. 12.

EØF-Traktatens artikel 34

15 I øvrigt går det præjudicielle spørgsmål også ud på, om den pågældende foranstaltning er en kvantitativ udførselsrestriktion efter Traktatens artikel 34.

16 I denne forbindelse bemærkes, at Domstolen i dommen af 8. november 1979 (sag 15/79, Groenveld, Sml. s. 3409) i det væsentlige har antaget, at en national foranstaltning, som gælder objektivt for fremstilling af varer af en bestemt type uden at sondre efter, om disse er bestemt for det indenlandske marked eller til udførsel, ikke var uforenelig med Traktatens artikel 34.

17 Denne del af det præjudicielle spørgsmål skal derfor besvares med, at nationale bestemmelser, hvorefter det er forbudt at beskæftige arbejdstagere om søndagen efter kl. 12, ikke er uforenelige med Traktatens artikel 34, fordi de ikke har til formål at regulere handelsstrømmene mellem medlemsstaterne, og fordi de på grundlag af objektive kriterier gælder for samtlige forretninger i en bestemt sektor uden at sondre mellem varer, som forbrugeren agter at bruge på stedet, og varer, som han ønsker at udføre.

EØF-Traktatens artikel 59-66

18 Den nationale ret har ligeledes rejst et spørgsmål om vurderingen af den pågældende foranstaltning i forhold til Traktatens artikel 59-66. Hertil bemærkes først, at disse artikler har til formål at indføre fri udveksling af tjenesteydelser inden for Fællesskabet. I Traktatens artikel 60 bestemmes nærmere, at ydelser, der normalt udføres mod betaling, betragtes som tjenesteydelser, dog bl. a. bortset fra tilfælde, hvor de omfattes af bestemmelserne vedrørende den frie bevægelighed for varer.

19 Dernæst bemærkes, at der i denne sag er tale om bestemmelser om de nærmere regler for udøvelse af detailsalgsvirksomhed, som har et socialt beskyttelsesformål. I betragtning af disse karakteristika må reglerne undersøges på baggrund af Traktatens artikel 30, således som Domstolen har fremhævet i den nævnte dom i sagen Torfaen Borough Council mod B&Q PLC. Følgelig kan bestemmelserne om den frie udveksling af tjenesteydelser ikke finde anvendelse.

EØF-Traktatens artikel 3, litra f), samt artikel 5 og 85

20 Endelig ønsker den nationale ret de pågældende nationale bestemmelser gennemgået på baggrund af Traktatens artikel 3, litra f), samt artikel 5 og 85.

21 Det af den nationale ret stillede spørgsmål vedrørende disse bestemmmelser må forstås således, at det i det væsentlige går ud på, om nationale bestemmelser, der forbyder beskæftigelse af arbejdstagere i detailforretninger om søndagen, er forenelige med de forpligtelser, der påhviler medlemsstaterne iht. EØF-Traktatens artikel 5, sammenholdt med samme Traktats artikel 3, litra f), og artikel 85.

22 Hertil bemærkes, at Traktatens artikel 85 og 86 i sig selv udelukkende vedrører virksomheders adfærd og ikke omfatter ved lov eller administrativt fastsatte bestemmelser, der udgår fra medlemsstaterne. Det fremgår imidlertid af Domstolens faste praksis, at artikel 85 og 86, sammenholdt med Traktatens artikel 5, pålægger medlemsstaterne ikke ved lov eller administrativt at indføre eller opretholde foranstaltninger, som kan ophæve den tilsigtede virkning af de for virksomheder gæl-

dende konkurrenceregler. Dette er ifølge samme praksis tilfældet, når en medlemsstat enten foreskriver eller fremmer indgåelse af aftaler i strid med artikel 85 eller forstærker sådanne aftalers virkninger, eller berøver sine egne bestemmelser deres statslige karakter ved til private erhvervsdrivende at uddelegere ansvaret for at træffe beslutninger om økonomisk intervention (jf. dom af 21.9.1988, sag 267/86, van Eycke mod Aspa, Sml. s. 4769, præmis 16).

23 Det må konstateres, at der i denne sag ikke er noget holdepunkt for at fastslå, at de pågældende bestemmelser har til formål at forstærke en allerede bestående aftales virkninger. I øvrigt er der intet i disse bestemmelser, som kan berøve dem deres statslige karakter.

Sagens omkostninger

24 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Cour d'appel de Mons ved dom af 5. oktober 1989, for ret:

1) **EØF-Traktatens artikel 30 skal fortolkes således, at det deri fastsatte forbud ikke finder anvendelse på nationale bestemmelser om forbud mod beskæftigelse af arbejdstagere om søndagen efter kl. 12.**

2) **Traktatens artikel 34 skal fortolkes således, at det deri fastsatte forbud ikke finder anvendelse på sådanne bestemmelser.**

3) Hverken Traktatens artikel 59-66 eller Traktatens artikel 3, litra f), sammenholdt med artikel 5 og 85, finder anvendelse på sådanne bestemmelser.

Due Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias

Díez de Velasco Joliet Grévisse Zuleeg

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 28. februar 1991.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

O. Due
Præsident